

gren (MSjælland; 15). Flækket og udmarvet pind giver truget til de *røde grise* = hyben (16). Grønne hyldebær er projektiler («kugler») i pusterør; marven tændes og ryges som »cigar« eller »cigaret« (17).

Man kan af marven danne en lille dukke: *hyl-demand* (sml. s. 187) eller *trolldkegle* (Kolding) med blyklump fornedet, så den bøjet til siden altid retter sig op igen (18). »Hun ligner jo... ikke andet end en klump hylde-marv med arme og ben af tændstikker« *Peter Nansen, Julies dagbog* (1893).

I en børneremse fra SFalster hedder det: bryde hyld, bryde hyld og hylden er så grøn, · vore heste går i enge, · vore drenge sover længe (o. 1885; 19), sml. pil bd. 2.

LITTERATUR: (1) 697 48; (2) 449 1952,31; 739 2, 1800,375; 488 l 680; 760 277,375f; 228e 1,716f; (2b) 613 B 204; (3) 228e tb.52; 634 16647 (Sønderj. o. 1890); (4) 546 1930,122; (5) 690 8,961; (6) 439c 39f; (7) 433x 68 (Farsø); (8) 252 4,1923,238; (9) 739 2, 1800,375; 398 1806,293; (10) 228e 1,301 og tb.149; 488 l 680; 760 376; 153 2,1928,85f; 161 1934 (Fr. Knudsen); 107 1946; (11) 919 3.2,1875,170; (12) 506 38; (13) 746 75; (14) 792 4,1794,88; 107; (15) 161 1934/XII; (16) 54 102f; (17) 107; 99b 36; (18) 228e 3,854; 690 8,962; (19) 546 52,1964,173.

LÆGEMIDLER

Harpestræng-afskrifter o. 1300 (1): *gør* [hårde] sener bløde, giver opkastning; kogte blade lægges på bylder i brysterne, olie af hyld læger skab og blegner, bylder i hovedet, åbner lukkede sår, renser sår, lindrer ørepine; saften drikkes mod indvoldsorm; gives for sygdomme af kold og våd natur.

1400-t: bark og bær knust med eddike anvendes til omslag for hovedsmerter, frøenes saft inddryppes for døvhed og ørepine; øldekogt af barken drikkes mod forstoppelse, rodens saft eller vinafkog af roden indtages for vattersot, et andet lægemiddel for vattersot opvarmes med ild af hyldegrene; hyld- og hasselled er bestanddel af middel for fistler og kræft (2).

Christiern Pedersen 1533: destilleret vand af blomsterne indgår i råd for hovedpine (6a), dette vand, vand- eller vinafkog af rødderne drikkes mod vattersot (38a), mellembarken er bestanddel af plaster på navlen mod forstoppelse (40b), blomster eller blade kogt i øl drikkes for miltlidelser (30b), knuste blomster eller blade blandet med deres saft lægges over blæren for hævede testikler (61b); skab og fnat gnides med hyldeblade (83a), på halsbylder lægges blomster-

ne eller bladene kogt med rødkål i honning og smør (15a); vandudtræk af den grønne bark giver opkastning (33b).

Henrik Smid 1546ff (3): olieudtræk af blomsterne stiller senesmerter og især »de hvide seners bræk«, samme udtræk af de unge spirer eller mellembarken tjener til at køle brandsår og stille anden hede; den indkogte bærsaft er en god modgift og tages for indre hævelser og alle onde og giftige vædsker, som da uddrives med sveden, sveddrivende er også bærsaften blandet med jordrøgvand, hjælper det hævede og vattersottige menneske.

Simon Paulli 1648, 129: linned vædet med hyldevand (destillat) eller dekogt af blomsterne i rød ko's mælk lægges på hudsygdommen rosen, eller man skal drikke det i månens aftagende; alle medikamenter af alle hyldens dele virker sveddrivende, saften drukket med vin uddriver salte vædsker. En salve af mellembarken lægges på brandsår, mellembarken på podagra, men omslaget skal ofte skiftes. Den læge mand véd, at man skal smøre bærsaften på vorter eller vask hænderne i den; det er også velkendt, at den uddriver sveden, nårsmulst nogen får ondt af en sygdom, hjælper de sig selv dermed, og navnlig er saften taget i hyldevand god mod malaria. Forårets unge knopper afplukket med opadvendte bevægelser skal iflg. almuen give opkastning, men den modsatte vej diarré.

Niels Mikkelsen Aalborg 1632 (4): de små blade spist om foråret som salat er meget sunde, giver lind afføring og renser blodet.

Bark, knopper, blomster og bær anføres i farmakopeen 1772, sidstnævnte til 1948.

Hyldekirurup hører til bondens tre mest benyttede universalmidler (foruden brændevin) (o. 1770; 5). Hyldekirurup = indkogt bærsaft tilsat honning virker sveddrivende, opløsende, afførende osv., »ingen landmand burde lade sit hus mangle dette lægemiddel, som han selv så let kan tilberede« (1800; 6). Et gammelt ord lød: hvor man har en hyld og et bistade i haven, behøver lægen ikke at komme, eller: hvor man har hyld, honning og kål, bli'r doktoren en fattig mand (Sønderjylland o. 1900; 7) – »hyliden er for landmanden et helt husapotek« (1875; 8). En posefuld tørrede hyldeblomster blev i næsten alle hjem opbevaret til husråd, som friske var de afførende, som tørre sveddrivende; »hyld var midlet, når man fejlede noget« (NFyn; 9). Knopperne spist som salat om foråret var et ypperligt afførende rensningsmiddel for kroppen, Professor Povl Holm, Odense latinskole, tilskrev sin sund-

hed som olding dette middel (o. 1780; 10), knopperne »anses for så sunde, at en mand, der flitigt hvert efterår spiste dem, tilskrev dette, at han blev over 100 år gammel« (11). – Hyldeblomster indgår i en lollansk kvaksalvers »vidundermedicin« (12). Et godt indvortes middel er hyldemikstur, der kan købes på apoteket (Ejby Fyn; 13).

Hyldeblomster til lægedom skal plukkes før St. Hansdag 24/6 (Fyn; 9), St. Hans aften 23/6 (Anholt, NVSjælland; 14), Vor Frues dag 2/7 (15), efter solnedgang, når duggen er faldet (V-Jylland; 16).

Blade plukket med nedadvendte håndbevægelser virker afførende, med opadrettede som bræk-middel og ligeud er de sveddrivende (Jylland; 17) eller virker som sovemiddel (18). Te af den grønne mellembark afskrabet med opadgående bevægelser modvirker forstoppelse, den modsatte vej giver den opkastning og er derfor anvendelig som modgift (Angel; 19); dekokt af barken på nedadvoksende grene er et afføringsmiddel, på opadvoksende og vandrette et svedemiddel (Sønderjylland; 20).

Patient med engelsk syge = rakis grides langs ryg og led med en salve af hyldeknude og fedt (21), vaskes med mælkeafkog af mellembarken (22).

Tørre hyldeblomster og havre i pose lægges varm over smertende hjerte (23).

Mod gigt drikkes te af de unge forårsskud (24) eller de tørrede blomster (Randerseggen; 25), saften af de grønne bær (Falster; 26), disse sat på brændevin (27), saft af modne bær (28), mellembarken bruges som omslag (29). For lændeværk o.a. smerter indtages animalsk ambra i hyldevand (30), blomsterne opløst i eddike lægges på leddevand (31). Hyldevand drukket i visse måneskifter hjælper for podagra (o. 1720; 32), klog kone i Vendsyssel lagde afkog i valle af hylde- og kamilleblomster på podagra o.a. hævelser (o. 1840; 33).

Lægen Ths. Bartholin (1616–80) tilrådede bønderne at drikke et dekokt af unge hyldeblade mod vattersot; i NSjælland drikker almuens saften af de friske rødder (1798; 34). Som andre midler mod vattersot nævnes dekokt på rødderne (1805; 35), saften af roden og dens bark (36), saften eller dekokt af barken på stammen (1800; 6), te af do. (37), kærnemælksafkog af do. (38), vindekokt af roden, mellembarken, blomsterne og persillerod (o. 1820), blomster og bark indgår i andre udtræk (39), endvidere et rhinskvin-udtræk af de tørre bær (40); den indkogte bærsaft blandet med honning – »hyldemós« – er

kraftigt urindrivende og derfor god mod vattersot (1854; 41).

Hyldeblomster er bestanddel af te for svindsot og blomsterne i råd mod gulsot (o. 1820; 36), bærene i middel for »morgensyge« (31); hyldeblomstolie i vin tages mod træthed (42) og for blegsot en te af mellembarken (43) eller den hvide mellembark overhældt med skorpionsolie (Agersø; 44).

Et sammenrullet blad stoppes i smertende øre (Stevns; 45), klog kone i Vendsyssel brugte den grønne mellembark (46), eller man inddrypper mælkeafkog af blomsterne (47), sidstnævnte hjælper også for døvhed (48); de tørre blomster kommer i »krydderposen«, der lægges på smertende øre eller ud for tandpine (49). En hyldeblomstsæbe anbefales o. 1870 mod tunghørighed

Carl Nielsen som hyrdedreng med hyldefløjte modelleret af Anne Marie Carl-Nielsen.

(8). – Hyldete hjælper for sidesting (Falster; 26), sting i brystet (50).

Saft eller dekokt af barken modvirker kirtelsygdomme (1800; 6), som salve er anvendt mellembarken kogt med sur fløde og alun (51), klog kone i Århus anbefalede at pålægge de grønne blade (53).

Friske knuste hyldeblomster anbringes som kompres over blæren for hævede testikler (54). Hyldete og kinindråber tages mod hikke (55).

Saften af de første knopper uddriver urinen »så heftigt, at [det] næsten synes at vende op og ned på maven« (1761; 56); urindrivende er også den grønne mellembark og basten (1806; 57), et vinudtræk af yderbarken (29). Hyldeblomster indgår i middel for blæresten (o. 1720; 58).

Bær og frø virker afførende, ligeså »hyldemós« = indkogt bærsaft + honning (1800; 6) og bærsaften med knuste sennesblade i varmt øl (1807; 59). Grønne skud tilberedt som salat med olie og eddike indtages mod forstoppelse (41), bærrerne er gode for vanskelig afføring (Thistedegnen; 60), barken hjælper mod alle mavesår (Falster; 26), man skal drikke vand- eller mælkeafkog af blomsterne (61). Mod diarré: barken afskræbet nedad (62), knuste blomster bagt med rugmel til lille kage, hjælper også mod dysenteri (1838; 29), endvidere knuste bærskind bagt med hvedemel (1807; 59). For kolik: saft af rødder afskåret nedad og indtaget med brændevin (Mors o. 1800; 62), hvidvinsudtræk af blomsterne (29). Grønne skud tilberedt som salat spises mod indvoldsorm (41), en salve af hyldebark kogt med malurt og svovl i gammelt øl lægges dér, hvor de mærkes (63).

Te af rodstykke blev i SSlesvig drukket for sukkersyge (64).

For [liv-]»moderens kolik« indgives brændevinsudtræk af hyldebær, bævergejl, dyvelsdræk og kamfer; tørrede bær, peberrod m.m. sat på brændevin er »godt for moderen« (65). Øl-, vand- eller vindekokt af blomsterne uddriver dødt foster (66).

Mod tandpine: ved tanden anbringes den grønne mellembark (Sønderjylland, NFyn; 67) blandet med spidskommen i eddike og tilsat salt (1594; 1695), rod kogt i halvt eddike og vin (medio 1700-t), dej af hyldebærsaft på kind eller hals (1807), munden skylles med hyldete (55), indtages hyldemós eller saftskum med øl eller hyldete med kamferdråber (1852); asken af udhulet hyldepind som var fyldt med salt tages i munden; røg af bulmeurtfrø ledes gennem hyldepind mod tanden (1619) (68). En »krydderpose« med tørrede hyldeblomster lægges mod kinden.

På SFyn (Ørbæk) drikker man et sukkersødet dekokt af den grønne mellembark for astma (53).

Mod koldfeber = malaria tages et ølafkog af de tynde skud eller knopper og mellembark blandet med bukkeblad (1674; 69), brændevinsudtræk af røddernes mellembark (1678, o. 1820; 70), mælkekokt af mellembarken, te af blomsterne eller hyldesirup i øl (Fyn; 71), afkog af inderbarken (NVSjælland; 72), hyldete med kamferdråber (55). Hyldevand (destillat) indgår i råd for kolden (o. 1700; 73); patienten skal spise årets første hyldeskud (Odsherred; 72). Te af blomsterne modvirker feberanfald (1800; 6). En god svedekur mod koldfeber o.a. febersygdomme som influenza, forkølelse og hoste er hyldete med en æggeblomme i, »der var intet, der kunne få sveden til at perle, som en stor kop hyldete eller hyldebærsaft« med en *skruld* i, oftest rom (Ejby Fyn; 13). Sveddrivende og opløsende er hyldete, bærsaften og pulveriserede sennesblade i varmt øl (74), bærsaften eller »hyldemós« = indkogt saft med honning (6), saften indgår i et sveddrivende ølafkog (o. 1720; 70).

Dekokt eller udtræk af de tørre blomster (»hyldete«) er et almindeligt sveddrivende husråd mod forkølelse og hoste (75), på NFyn tilsat smør (53); man drak og drikker hyldebærsaft eller den indkogte saft med honning (76); honning blev blandet med afkog af hylde, »det lindred« for hoste og smertende bryst (Møn) *Lauritz Larsen* (77), dekokt af blomsterne i vand eller sur fløde hjælper mod forkølelse (NVSjælland; 78), ligeså mælkeafkog af tørre blomster eller modne bær (Sønderjylland, Lolland-Falster; 79), hyldesirup i varmt øl (NFyn; 80), do. med *Althaea* i øl (81), bærsaften kogt med kanel (Sønderjylland, 82), dekokt af skyggetørrede blade og brøndkarse tilsat kandis eller honning (83), marven af tørre grene kogt med sukker (SFyn; 53). For snue bades ansigtet med hyldete (48), gelé af bærsaften er god for hoste (84). Tørre hyldeblomster i en pose lægges mod halsen (Falster; 26). Bærrerne kogt med salep lindrer smerter i hals og bryst (VJylland; 85). Hyldebark indgår i plaster for halsonde og -bylder (o. 1820), blomsterne i en brystte (86), hyldemós = indkogt bærsaft + honning i gurglevand mod halsbetændelse (1800; 6).

Rindende øjne bades med mælkeafkog af blomsterne (87). Mellembarken kogt med smør tjener til salve på »hinde, som gror over øjne, og børnekoppers blindhed« (1700-t; 88).

Blomsterne kan bruges som omslag på rosen = erysipelas (89), oplødt i eddike på forstuvnin-

ger og »tykke knæ« (SVJylland o. 1900; 90), indgår i et grødomslag på hæmoroïder (91).

Hyldeblomster og kamfer drysset på hamp bindes over hævelse (begyndelsen 1800-t; 92), lægges blandet med rugmel og salt på kinden ud for betændt tandkød (87), bruges med kamilleblomster og rugmel (93) eller kamfer (1800; 6) til omslag på hævelse (93), de tørre blomster stoppes i »krydderposen« til lindrende og fordelende omslag (94), de er bestanddel af et grødomslag på brystknuder (95). Sår og hævelser bades med dekokt af blomsterne (29), dette anvendes også til dampbad af hårde, smertende kvindebryster (41), linned vædet med hyldele som omslag på rosen (48), mælkeafkog af blomsterne til mundskylning for tandpine (96), en salve af friske blomster blandet i fedt eller vaseline bindes på skold- og brandsår, kroniske sår (Thy o. 1800; 97). Hyldele drikkes mod rosen (98), kopper, mæslinger o.a. hudlidelser (1800; 6), filipenser bades med hyldeblomstvand tilsat rom eller cognac (99); te af blomsterne blandet med fedt skal være et godt skønhedsmiddel (NLangeland o. 1900; 100).

Grønne hyldeblade lægges med den mørkegrønne side indad på hudløshed i skridtet (Sønderjylland), rifter, sår, bylder, betændelser (101), bullen finger (Bornholm; 102), skoldsår (jyske tater; 103), bladoversiden trækker betændelsen ud, undersiden får såret til at hele (Jylland; 104) – retten trækker, vrangen læger (Røsnæs; 104b), på Fyn hedder det modsat, her lægges bladene også på bistik, mygge- og nældestik, gnides med et hyldeblad (105). Man knuser en håndfuld blade til saften kommer frem, og lægger dem på sår for at læge det og hindre betændelse (105b). På hugormebid bindes hyldeblade, surdej og senep, knuste blade med eddike på hæmoroïder; bladene indgår i byldeplaster (106). Omslag vædet med bladafkog er lagt på halsbylder (Fyn; 105), en te af de tørre blade er blodrensende (53). Eksem bades med mælkeafkog af bladene (Rømø; 107), og for rosen drikker man afkoget (Horsens; 108). Den grønne mellembark (eller »barken«) lægges på betændte hævelser (Slesvig o. 1900; 109), bulne fingre (Vendsyssel, Avernakø, Agersø; 110), åreknuder (Sønderjylland; 53), brandsår og hæmoroïder (1838; 29), opblødt i eddike på rosen (1632; 111); barken er bestanddel af råd for benskade (o. 1820; 112) og bruges til salve mod eksem (113). Mælkeafkog af den grønne bark tjener til pensling af ansigtssår (114), lægges på børns hudløshed og brandsår (Falster o. 1875; 115), nældefeber (43), kogt med malurt og svovl i øl på ringorm (116).

– »Hyldemós« er en kendt salve af den grønne mellembark kogt eller stegt med tyk fløde og gnedet eller lagt på alle åbne sår, børnesår, forkølelsessår, brandsår (117), frostknunder og udslæt på børns hoved (1816; 40), bulne fingre (SJylland; 118), blodforgiftning (Falster; 26), diegivende kvinders ømme og sårede bryster (119), ringorm (VJylland, NFyn; 120), nat- eller helvedesild = herpes zoster, skurv o.a. eksem og udslæt (Jylland; 121). Mellembarken kogt med smør, voks m.m. lagde kloge folk på fnat (VJylland; 122). Husråd er: mellembarken kogt med fløde og fåremøg til brand- og skoldsår (Langeland; 123), med fløde og tjære på ringorm (Frøbjerg Fyn; 124), med smør, havregryn og gåsemøg på hævelse efter forgiftning (125), med hunde- eller harefedt på rifter, bulne fingre, sår etc. (SJylland; 126), med finskåren røllike og hønsefedt på hudløshed (SSlesvig; 127) og diegivende kvinders bulne bryster (Sønderjylland; 128), med svinefedt på benedder (129); »Karen Frands hindeplaster« til skinnebessår o.a. sår bestod af grøn hyldebark kogt med svinefedt, det blev solgt i brugte tændstikæsker (VJylland; 130). Barkens saft æltes med voks og smør til byldeplaster (131) og sår (Himmerland; 132). Skurv gnides med hyldebark blandet i madfedt og tjære (Vardeegnen; 133), ringorm med mellembark kogt i tjære (NVFyn; 134). Den finhakkede bark blandet med fløde lægges på hævelse efter forgiftning (NJylland; 135). En lægekyndig bonde (død 1789) på NVFyn brugte

Som lægemiddel anvendtes hyldele især mod forkølelsessygdomme. Tegning i Folkekalender for Danmark, 1866.

bærsaften som omslag på rosen (136), man har hertil også brugt saften blandet med sennesblade og ingefær (137) og drukket den mod skab og fnat (59); »hyldemós« = indkogt bærsaft + honning lægges på barselkvindes hævede bryst (41). Hyldesirup indgår i plaster på frostsår (o. 1820; 42), marven er anvendt til at udvide fistler (1800; 6). Klog mand blæste gennem hyldepind på ringorm (Bornholm; 101). (Om svampen judasøre, der gror på hyld, se bd. 1).

Som omslag for hovedpine bruges hyldebæredikke (138), skyldes den solhede pålægges saften af friske hyldeblomster og af natskygge (139). Hyldevand i vin gør den langsomt berusende (140). De grønne blade og barken forårsager opkastning (6).

Hyldeblade nævnes blandt midler for hestens gulsot, blomsterne for dens snive, bærrerne i råd for engbrystighed; hyldele gives mod nældefeber, mellembarken lægges på dens bylder, den gule bark anvendes til salve på leddevand og forsnavret hov; stiv hest gnides med barken, poppel- og elleknopper kogt i rødvin til salve, hest med sår, bylder etc. indgives hyldele = bærsaften indkogt med honning (141).

Hyldesirup er bestanddel af råd for kvægpesten (1745; 142), pestsyge køers tænder, mund og tunge vaskes med te af hylde- og kamilleblomster samt salvie og tilsat honning og salpeter (Bornholm o. 1750; 143). Hyldele indgår i råd mod koens forstoppelse og blodpis (144), »hyldele« (s. 181) læger sår og sprækker på yveret (1816; 40) eller det blev badet med dekokt af blade og bark (Fyn; 105).

Bærsaften er ingrediens i kage til får med hoste (1632; 145), tørre og knuste bær blandet med salt gives mod fårets leverikter (Danmark? 146), hyldebærsaft eller mellembarken mod kopper (147), saften blandet med sildelage for pogsyge = poseagtig hævelse under kæben (148), te af bladene indgives lam mod stivkrampe (95). Bladene og barken skal kunne helbrede fårets skab (149), på Als giver man mod kønssygdommen pokker og skab hyldebær æltet med mel til bagt brød og dette knust og blandet med salt (o. 1670; 150).

Høns kan blive syge af at æde de grønne bær, og påfugle tåler ikke blomsterne (o. 1800; 151), i Slesvig mener man derimod, at høns gerne æder bærrerne, som fremskynder deres fjerfældning (152).

LITTERATUR: (1) 343 87f170 jf.276; (2) 15 7,10,

32f,51f,64,70; (3) 841 1577,109b,129; (4) 1004 1632, 22, 1004b 21; (5) 728c 3,389; (6) 739 2,376f; (7) 634 15446; (8) 919 5.2,165,168; (9) 919 5.2,1875,168; 760 277; (10) 675 6,1805,355; (11) 913 2,138; (12) 551 8/1 1953; (13) 1008 23,1936,693f; (14) 488g 3,1902,52; 24 22, 24c 42; (15) 488i 4,612; 466b 42 (VSjæll.); 865 188; (16) 161 1906/23:2401; (17) 891 98; (18) 7 26/2 1896; (19) 885 16,1939-40,95; (20) 520 53; (21) 107 1949; (22) 278 1928,30; (23) 488 9,1888,382 (1700-t); 1008 4,1916,522 (beg.1800-t), 488 o 138; (24) 891 98; 186 19; 771 18/4 1945; 634 12680 (NLangel.o.1900); (25) 243 1,1955-59,222; (26) 865 190ff; (27) 488 o 134; (28) 107 1946 (SVFyn); 684 203; 634 17630 (v.Thisted); (29) 718 1838,234; (30) 328f 1,209,214; (31) 328f 1,178f; (32) 488 o 168f; (33) 340 93; (34) 450 12; (35) 675 6,355; (36) 488 o 97,135,195; (37) 488 o 210; (38) 328f 1,214; (39) 488 o 209f,135 (o. 1820); (40) 485 1819 31,53f; (41) 408 14,52,76f; (42) 488 o 206,229; (43) 830 8,1887,44; (44) 402 77,1934, 1128; (45) 333f 40, 333g 124; (46) 634 18137; (47) 282 1852,9; (48) 186 9,22,36; (49) 19 236; (50) 488 o 193; 328f 1,207; (51) 488 o 147; (52) 748 94; (53) 107 1946; (54) 488 o 142; 328f 1,212; (55) 327 13,24,27; (56) 696 373; (57) 398 1806,293; (58) 488 o 271; (59) 217 20,30,38; (60) 634 17630; (61) 349 1846,142f; 634 16683/25 (Slesv. o.1900); (62) 488i 4,593,597; (63) 488i 6.1,75; (64) 161 1906/23:3446; (65) 488 o 242,267; (66) 217 1807,21; 488 o 105; 19 236; (67) 161 1936/I:949,3054; (68) 82 77,114; 488 o 200,275; 665f 138,161; 665i; 902d 44 og 902j 28; (69) 49d 3, 1677,124; (70) 488 o 148,290; (71) 278 1934,153 og 1939,28; (72) 24 38,50; (73) 488i 4,597; 488 o 81; (74) 217 38; 919 5.2,1875,168; (75) 739 2,376f; 599b 1, 497; (76) 739 2,376f; 865 55; (77) 529c 136f (»den kloge Malene«); (78) 305 186; (79) 161 1906/23: 3137; 546 1935,124; 634 13408 og 16297 (Sønderj.); (80) 634 12230 (»hyldeleblostermælk«); 760 527; (81) 488 o 139 sml.234 (o.1820); (82) 634 15446 (Brandepur o.1900); (83) 328f 1,202; 865 194; (84) 512 1900, 603; (85) 634 18753 (Borris o.1890); (86) 488 o 136; 304 337; (87) 187 22,28; (88) 488 9,1888,383; 488 o 215; (89) 217 1807,28f; 718 1838,234; (90) 634 13933; (91) 328f 1,178,201; (92) 488 o 145; 1008 4,1916,530; (93) 273 182; (94) 398 1806,293f; 328f 1,62; 304 334, 337; (95) 328f 2,52f,151; (96) 32 1856,44; (97) 634 17630; (98) 328f 1,50; (99) 186 8; (100) 634 12680; (101) 684 203; 305 186; 634 12143 (SVJyll.); 12205 (Avernakø); 107 1946 (Sønderj.); (102) 822 147f; (103) 224b 1,191219f; (104) 634 12356 (Skernegnen o.1890), 19188 (Himmelr. o.1900); (104b) 914 1,249; (105) 914 1,249; 519 50f; (105b) 413a 28; (106) 488 o 119,143, 199; (107) 631b 18,1960-61,17; (108) 488j 6,324; 488 o 86; (109) 634 13473/11; (110) 634 12385 (Jetsmark), 12205; 292 256; (111) 488 o 174; (112) 488 o 105; (113) 599b 1,497; (114) 488i 4,618; (115) 783b; (116)